

Det livssynsåpne samfunn NOU 2013: 1

Tro, kultur, språk og identitet er knyttet sammen. Spiritualitet og religiøs utfoldelse finner sted i en kulturell kontekst. Dette sammenveves gjennom århundrer og er i stadig utvikling. Både den norske og den samiske kultur har nå i mange hundre år vært preget av kristendommen. Dette har gjort at det i begge kulturene har avtegnet seg tydelige ryggmarksreflekser som medfølelse for neste, respekt for den andre og ærefrykt for skaperverket og Gud.

Kirken er sentral i denne allmenne dannelsen og på samisk mark har samvirke mellom folket og kirken avtegnet seg på mange ulike måter. Vi vil gjerne nevne noen eksempler:

1. Vigselse. I forbindelse med vigselse har skikken med Soagnofárru (høytidelig frierferd) holdt seg til nå. Ikke alle gjennomfører dette, men svært ofte dersom begge familiene er samiske. Brudgommen med sin talsmann (soagnooalmmái) og talskvinne (soagnogába) med følge har med seg mat og gaver og kommer og holder et måltid hos tilkommende bruds familie. Etter sermonier; der kommunikasjon på mange nivåer var viktig, samt planlegging dro i gamle dager hele følge til prestegården for å “ta ut lysning” (čáliheapmi). Nå i våre dager kommer følge til menighetskontoret og får skrevet under på papirer og avtale under hvilken gudstjeneste det skal lyses til ekteskap for paret. Paret er tilstede på gudstjenesten der kunngjøringen lyder. Dette er en skikk som knytter kirke og folk sammen i forbindelse med vigselse.

Vi vil også tilføye at ved å ta fra kirken vigselfretten, vil det svekke ekteskapspakten som hellig og en Gudvillet institusjon.

2. Salmesang

Mange av de nordsamiske salmene er oversatt fra dansk/ norsk som igjen kommer fra Tyskland. Sammen med den samiske BIBAL bærer de den åndelige språklige arv. Hos oss er melodien omformet til samisk lynne og tonefølelse slik at de ofte er vanskelige å gjenkjenne. Salmeskatten er et fint redskap til fellesskap, klage og tilbedelse. Vi står nå i en situasjon der denne skatten er i ferd med å gå i glemmeboken for en hel generasjon. Et livssynsnøytralt samfunn og skole vil legge tilrette for en videre nedbygging av noe av det mest verdifulle i vårt samiske samfunn.

3. Skolegudstjenester

Våre skoler gir fritak for skolegudstjenester, men svært få uteblir. Et gjengangertema i disse gudstjenestene har vært barmhjertighet og anti- mobbeappeller. I kristen som i annen oppdragelse oppfordres barna til å være gode og snille. Veldig presist kommer dette til uttrykk i de ti bud. Men omsorg for nesten kan i kristendommen begrunnes i Guds eksistens og Kristi befaling “som jeg har elsket dere, skal dere elske hverandre!” Dette er unikt og bør ikke kastes på nøytralitetens alter.

4. Gravferd

Når noen dør, samles familien og pårørende der den døde er, hjemme eller på institusjon til fellesskap i sorgen. Det er gjerne andakt og salmer synges. Senere er det bæreandakt og syning og kista blir fraktet til Ullåt (Bårehuset). Når utelampa er tent, vet alle at nå ligger en død her i en kiste. På gravferdsdagen er skikken med å stå omkring graven og synge, levende. Lenge etter at presten har gått står folk rundt grava og synger. Poenget er at ved en svekket relasjon mellom folk og kirke, så vil alle disse trosuttrykk og kulturelle skikker bli svekket. I vårt land har det vært et religiøst rammeverk i folk sine liv, som er godt å støtte seg til også for dem som kanskje ikke kan melodiene sjøl så godt, men som gjerne nynner med. Spørsmålet som melder seg er hvorfor ikke vi som bor i distriktene kan få hjelp til å videreføre og fornye våre kristne tradisjoner for fremtiden?)

Livssynsnøytralitet er umulig. Om kristendommen blir fjernet fra de ulike arenaene i samfunnet og kulturen, vil noe annet komme istedet. Religiøst kan det komme fra andre religioner som ikke har Guds tilgivelse, stedfortredende kjærlighet og nåde som kjernepunkt. Man vil også risikere at økonomiske overveielser eller fysisk eller psykisk funksjonalitet blir bestemmende for menneskeverdet.

Kautokeino menighet er takknemlige for hva kristendommen og kirken har fått bety for vårt land og folk. Dette er en så stor skatt som ikke må forkastes eller svekkes ytterligere.